

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn beeldende kunst
Groep 7
Lessenreeks 'verankering'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Media

Informatie over Media

Groep 7, lessenreeks 'verankering', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen ontwikkelen inzicht in opmaak en inhoud van een eigen informatief drukwerk. Ze observeren graffiti in het straatbeeld en maken zelf een graffiti-schildering door het toepassen van kleurcontrasten. De leerlingen kunnen afgedankte voorwerpen inzetten om nieuwe kunst te creëren. Ze ontwikkelen anders kijken en communiceren (out of the box) door ruimtelijk vormgeven met bestaande objecten waarbij nieuwe betekenis ontstaat. De leerlingen kunnen muziek en beeldende kunst verbinden wat betreft informatie (beeldende en muzikale aspecten) en beleving. In deze lessenreeks werken ze met de volgende materialen en technieken: tekenen, schilderen, druktechnieken, assemblage en ruimtelijk vormen. Beeldaspecten die aan bod komen zijn compositie, vorm, kleur, ritme en reliëf. Ze leren werken volgens een richtinggevend creatief proces: ze oriënteren zich op de opdracht, onderzoeken het materiaal, voeren een eigen, creërende opdracht uit en evalueren op hun werk en het werkproces.

Materiaallijst:

Algemeen:	De mogelijkheid om afbeeldingen te tonen op het digibord.
Les 1:	Schoolkrant of -nieuwsbrief, A3- en A4-tekenpapier, potloden, kleurpotloden en/of viltstiften en liniaal.
Les 2:	Schoolverf (rood, geel, blauw, groen, paars, oranje, zwart en wit), kwasten, waterbakken, papieren handdoekjes, A3- en A4-tekenpapier en potloden.
Les 3:	Per leerling een keuze uit afgedankte, ruimtelijke voorwerpen met een karakteristieke vorm (schoenen, hoeden, pannen, lepels, stoffer en blik, krukje, stuk hout, wielen, onderdelen van een apparaat, oud speelgoed, stukken hout enzovoorts). Je kunt je ook beperken tot bv. oude schoenen als basismateriaal. Veel metalen dekseltjes, lege blikjes, wasknijpers, kurken, petflesjes, plastic doppen, houtjes, takken, duct tape, bindtouw, stokjes, stokken. zacht en steviger karton, scheurbaar ribkarton bindtouw, scharen, keukenmesjes, enkele dikke spijkers, een hamer, lijm, schildersplakband.
Les 4:	Per leerling meerdere vellen stevig A3-papier, penselen, waterbakken, pallet, papieren handdoekjes, schoolverf in heldere kleuren (rood, geel, lichtblauw, ultramarijn, blauw, donkerblauw, lichtgroen, donkergroen en wit – geen zwart en bruin).

Les 1: Schoolkrant

Schoolkrant	Opmaak en Inhoud	Jouw nieuwsbrief	Nabespreking
-------------	------------------	------------------	--------------

In deze les leren de leerlingen een nieuwsbrief te maken. Aan de orde komen opmaak, tekst en onderwerpkeuze.

Les 2: Graffiti

Straatkunst	Contrasten	Piece	Letterkunst
-------------	------------	-------	-------------

In deze les wordt aandacht besteed aan grafiek. Tevens leren de leerlingen zelf door toepassing van kleurcontrasten een graffiti kunstwerk te maken.

Les 3: Jutkunst

Assemblage-beelden	Stapelen en verbinden	Juttersbeeld	Presenteren
--------------------	-----------------------	--------------	-------------

De leerlingen assembleren in groepjes afgedankte voorwerpen tot een kunstwerk met een nieuwe betekenis.

Les 4: Klank in beeld

Boogiewoogie	Klank in verf	Muziekschilderij	Klinkende kleuren
--------------	---------------	------------------	-------------------

De leerlingen maken een muziekschilderij. Ze spelen met klank, gevoel, betekenis, vorm, kleur en compositie.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn beeld is ontwikkeld door CKC & partners en geschreven door Loulou Joolen en Gerart Kamphuis. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Media – Schoolkrant

Groep 7, lessenreeks 'verankering', les 1

Lesdoel: De leerlingen krijgen inzicht in vormopmaak en inhoud van een pagina, en maken zelf zo'n pagina met tekentechniek.

Benodigde materialen: Schoolkrant of -nieuwsbrief, A3- en A4-tekenpapier, potloden, kleurpotloden en/of viltstiften en liniaal.

Opdrachten:

Schoolkrant	Opmaak en Inhoud	Jouw nieuwsbrief	Nabespreking
-------------	------------------	------------------	--------------

Introductie:

In deze les leren de leerlingen een nieuwsbrief te maken. Aan de orde komen opmaak, tekst en onderwerpkeuze.

Oriënteren: Schoolkrant	5 minuten
Opdracht: Bespreek de schoolkrant of de nieuwsbrief. Hoe ziet het eruit, wat springt in het oog? Wat is het belangrijkste onderwerp, komt dat aan het begin of aan het eind? Welke onderwerpen moeten erin? Alleen de leuke of ook de ernstige zaken?	
Reflecteren: Vind je dat landelijk nieuws in de schoolkrant moet, of alleen onderwerpen over de school? Hoe groot moeten de letters zijn, hoeveel tekst per onderwerp? Moeten er ook foto's en tekeningen bij?	

Onderzoeken: Opmaak en inhoud	15 minuten
Opdracht: Bespreek met de groep een paar onderwerpen die er in de school spelen (rode hond of lustrumviering, jarige juf, bezoek van burgemeester, schooltandarts), maar ook buitenschoolse dingen (avondvierdaagse, sportprijs, schooltoernooi). Laat de leerlingen een A4-vel met potlood indelen in tekstruimte, beeldruimte en witruimte (het bewust leeggelaten deel van het papier). Ze kunnen kiezen tussen verticale (kolommen) of een horizontale indeling. Laat ze nadenken over wat er in ieder geval in moet. Bedenk waar het belangrijkste nieuws moet staan, of er een foto bij moet of een tekening. Bedenk ook een pakkende kop per onderwerp. En natuurlijk, bedenk een goede naam voor de schoolkrant.	
Reflecteren: Moeten er in jouw schoolkrant alleen serieuze zaken of ook lollige dingen? Waarom? Hoeveel beeldruimte (foto of tekening), hoeveel tekstruimte en hoeveel witruimte? Moet er reclame in, bijvoorbeeld voor de schoolmusical of buitenschoolse lessen?	

Uitvoeren: Jouw nieuwsbrief	30 minuten
Opdracht: Maak met kleurpotloden en/of viltstiften op een vel A3-tekenpapier een schoolkrant of nieuwsbrief. Let op de verdeling tussen tekstruimte en beeldruimte. Hou rekening met de indeling en bepaal de grootte van de koppen. Wat is de inhoud? Alleen goed nieuws of ook slecht nieuws (graffiti op de schooldeuren, schooltuintjes geplunderd, ingegooide ruit)? Schrijf de tekstblokjes en illustreer de zelfverzonnen tekst met een tekening. Zet bovenaan de naam van de schoolkrant of nieuwsbrief.	
Reflecteren: Waarom heb je die bepaalde naam voor de schoolkrant gekozen? Hoe groot moet die naam op de pagina? Moet alles opvallen of alleen het belangrijkste nieuws? Gebruik je veel of weinig kleur of alleen zwart-wit? Hoe opvallend worden de koppen?	

Evalueren: Nabespreking	10 minuten
Opdracht: Bespreek een paar nieuwsbrieven. Wat is het meest voorkomende nieuws? Hoe komt dat? Welke nieuwsbrief of schoolkrant ziet er het meest aantrekkelijk uit? Waarom?	
Reflecteren: Was het een moeilijke of makkelijke opdracht? Was het lastig kiezen tussen de onderwerpen? Wat gaf de doorslag bij je keuze? Heb je gekozen voor veel tekst of veel tekeningen? Waarom?	

Aanvullende suggesties:
Werk op de computer zo'n nieuwsbrief uit, plak er foto's en tekeningen in en stuur de nieuwsbrief echt rond naar de leerlingen. Gebruik bijvoorbeeld Nieuwstool .

Media – Graffiti

Lesdoel: De leerlingen leren een graffiti-schilderij te maken als zelfstandige uitdrukkingvorm door toepassing van lettervormen en kleurkeuze.

Benodigde materialen: Schoolverf (rood, geel, blauw, groen, paars, oranje, zwart en wit), kwasten, waterbakken, papieren handdoekjes, A3- en A4-tekenpapier en potloden.

Opdrachten:

Straatkunst	Contrasten	Piece	Letterkunst
-------------	------------	-------	-------------

Introductie:

In deze les wordt aandacht besteed aan graffiti. Tevens leren de leerlingen zelf door toepassing van kleurcontrasten een opvallend graffiti kunstwerk te maken.

Oriënteren: Straatkunst	5 minuten
Opdracht: Om een boodschap te verspreiden gebruiken we allerlei media. Vroeger werd een stadsomroeper (heraut) ingezet, maar ook bijv. aanplakbiljetten en graffiti. Bespreek graffitiwerk op muren: afbeelding 1 , afbeelding 2 , afbeelding 3 . Graffiti heeft een lange traditie. Er is graffiti aangetroffen bij opgravingen in Pompeii en Rome. Ook de Vikingen lieten ingekraste boodschappen na. In onze tijd is veel graffiti te vinden in de steden (New York, Berlijnse Muur, Parijs, Londen). Niet alleen op muren, maar ook op treinstellen, straatmeubilair, wegdek etc. Werd het eerst nog beschouwd als vandalisme, nu is het veel meer maatschappelijk geaccepteerd en heeft het de musea gehaald: Keith Haring , Jean-Michel Basquiat en Banksy zijn voorbeelden van graffiti kunstenaars. Graffiti kan worden aangebracht met viltstift en spuitbus, maar ook door gebruik te maken van hogedrukspuit.	
Reflecteren: Wie heeft er wel eens graffiti gezien? Waar? Vind je dat vandalisme of kunst? Waarom? Stond het op een opvallende plek? Waarom kiest de maker voor die plek?	

Onderzoeken: Contrasten	15 minuten
Opdracht: Toon de kleurencirkel (zie bijlagen). Bespreek verschillende contrasten: <ul style="list-style-type: none">• Koud-warm contrast (warm is rood, oranje en geel, koud is blauw, groen en paars).• Complementair contrast (rood en groen, blauw en oranje, geel en paars).• Licht-donker contrast (lichte kleuren naast donkere kleuren). Met schoolverf (alle kleuren plus zwart en wit) doen de leerlingen verschillende testjes op een A3-vel. Ze onderzoeken de contrasten door de contrasterende kleuren naast elkaar te schilderen. Ze bedenken een graffitiwoord (je naam, kreet, begrip, sportclub). Maak wat schetsjes, hoe moet dat woord er uit komen te zien? Welke kleuren, welke vormen? Oefen ook met contourlijnen, stippen, strepen, rare lettervormen etc.	
Reflecteren: Welke combinaties vallen op, welke veel minder? Hoe komt dat? Helpt een contourlijn om aandacht te trekken? En welke kleur kies je voor die contourlijn? Waarom?	

Uitvoeren: Piece	30 minuten
Opdracht: Teken met potlood groot op een stevig vel A3-papier je eigen (of een fantasie-)naam. Schilder met schoolverf (alle kleuren plus zwart en wit) de letters in jouw piece. Denk aan de lettervormen (grillig of strak), de achtergrondkleur, het letterbeeld (vormen de letters als het ware een taartpunt, een ovaal, een rechthoek?). Bedenk ook welke kleuren je wilt gebruiken (heel fel of sober). Maak gebruik van verschillende contrasten. Ook kun je decoratieve elementen (spikkels, vlakjes, hartjes) en contourlijnen toepassen.	
Reflecteren: Waarom heb je voor die lettervormen gekozen? Heb je die weleens ergens gezien, of zelf verzonnen? Welke kleuren heb je gebruikt? Wat voor uitstraling moet het hebben, agressief of rustig?	

Evalueren: Letterkunst	10 minuten
Opdracht: Laat de leerlingen bij elkaar gaan kijken. Bespreek er een paar na. Zijn er grote verschillen te zien? Welk werk valt het meest op? Hoe komt dat?	
Reflecteren: Was de opdracht moeilijk of makkelijk? Wat zou je anders doen een volgende keer? Waarom? Heb je zelf wel eens graffiti op een muur of zo aangebracht?	

Aanvullende suggesties:
Elk groepje leerlingen maakt met schoolverf of spuitbussen (is ook te verkrijgen met waterverf) een graffiti kunstwerk op een groot stuk karton en hangt het op aan de muur in de school.

Media – Jutkunst

Lesdoel: De leerlingen leren door anders 'kijken' verrassende dingen zien in gewone voorwerpen. Ze gebruiken weggegooide spullen om een kunstwerk te maken en zoeken oplossingen om voorwerpen te verbinden tot een gekozen vormgeving en betekenis. Ze ontwikkelen bewustzijn over de omgang met spullen en de invloed van reclame op consumptie.

Benodigde materialen: Per leerling een keuze uit afgedankte, ruimtelijke voorwerpen met een karakteristieke vorm (schoenen, hoeden, pannen, lepels, stoffer en blik, krukje, stuk hout, wielen, onderdelen van een apparaat, oud speelgoed, stukken hout enzovoorts). Je kunt je ook beperken tot bv. oude schoenen als basismateriaal. Veel metalen dekseltjes, lege blikjes, wasknijpers, kurken, petflesjes, plastic doppen, houtjes, takken, duct tape, bindtouw, stokjes, stokken. zacht en steviger karton, scheurbaar ribkarton bindtouw, scharen, keukenmesjes, enkele dikke spijkers, een hamer, lijm, schildersplakband.

Opdrachten:

Assemblage-beelden	Stapelen en verbinden	Juttersbeeld	Presenteren
--------------------	-----------------------	--------------	-------------

Introductie:

De leerlingen assembleren in groepjes afgedankte voorwerpen tot een kunstwerk met een nieuwe betekenis.

Oriënteren: Assemblagebeelden	5 minuten
Opdracht: Bekijk voordat de leerlingen thuis de benodigde materialen gaan verzamelen de volgende beelden: Picasso – Stierenkop , jutkunst 1 , jutkunst 2 . Wat stelt het voor, waar is het van gemaakt, hoe verzint de kunstenaar dit? Wat valt het meeste op, de spullen of het resultaat?	
Reflecteren: Wat vind je van de vondsten van de kunstenaars? En wat ze ervan gemaakt hebben? Heb je weleens dieren en gezichten gezien in de wolken? Wat kan je voor die zien in een vaas, een theepot, een laars? Wat kan je zelf voor gekke spullen vinden om mee te nemen? Geef dit laatste op als huiswerk zodat iedereen iets heeft als basis voor de kunstles (neem zelf reservevoorwerpen mee).	

Onderzoeken: Stapelen en verbinden	15 minuten
Opdracht: Nu is het tijd voor de echte les. Bekijk wat je basisvoorwerp kan worden, wat zie je erin, wat heb je voor hulpstukken nodig? Leg het op een zinvolle manier bij elkaar, verander en ruil. Onderzoek hoe je jouw meegenomen spullen en wat in de klas ligt aan elkaar kunt maken, zodat het blijft zitten.	
Reflecteren: Lukt het om iets in je spullen te zien? Kun je het om en omdraaien of met bijna dichte ogen ernaar kijken? Zet het eens wat verder weg om te bekijken? Vraag wat je buur erin ziet.	

Uitvoeren: Juttersbeeld	30 minuten
Opdracht: Maak een assemblagebeeld wat een dier moet voorstellen. Zorg dat het dier, maar ook de voorwerpen waarvan het gemaakt is, te herkennen is/zijn. Het mag eventueel een reliëfbeeld zijn wat aan de muur zou kunnen hangen. Verzin een titel voor je beeld.	
Reflecteren: Wat wil je gaan maken en waarvan? Hoe moet je het veranderen? Wat heb je nodig? Hoe kan je het vastzetten?	

Evalueren: Presenteren	10 minuten
Opdracht: Maak een tentoonstelling van de beelden. Vertel iets over je eigen beeld. Stel vragen over de beelden van andere. Merk op wat je opvalt in de beelden van anderen.	
Reflecteren: Vind je je beeld gelukt? Wat heb je ontdekt in deze opdracht? Wat zou je maken als je het nog eens kon doen?	

Aanvullende suggesties:

- De leerlingen maken ruimtelijke assemblage op een vlakke drager, met bv. deksels, bakjes, doppen en kurken. Laat composities maken met kleuren en formaten.
- De leerlingen maken assemblages rond beperkt materiaal, bv. alleen oude schoenen.
- De leerlingen maken een assemblage met een ander onderwerp.
- De leerlingen schilderen de assemblage in een verbindende kleur.

Media – Klank in beeld

Groep 7, lessenreeks 'verankering', les 4

Lesdoel:

De leerlingen verbinden informatie en gevoel van muziek en beeld.

Benodigde materialen:

Per leerling meerdere vellen stevig A3-papier, penselen, waterbakken, pallet, papieren handdoekjes, schoolverf in heldere kleuren (rood, geel, lichtblauw, ultramarijn, blauw, donkerblauw, lichtgroen, donkergroen en wit – geen zwart en bruin).

Opdrachten:

Boogiewoogie	Klank in verf	Muziekschilderij	Klinkende kleuren
--------------	---------------	------------------	-------------------

Introductie:

De leerlingen maken een muziekschilderij. Ze spelen met klank, gevoel, betekenis, vorm, kleur en compositie.

Oriënteren:	Boogiewoogie	5 minuten
Opdracht: Bekijk het filmpje over Mondriaan met Boogiewoogie muziek . Waaraan hoor en zie je dat de muziek en het schilderijen bij elkaar passen? Kijk naar de vormen, lijnen, kleuren en compositie. Bekijk het schilderij Victory Boogiewoogie van Mondriaan . Waarom zou Mondriaan zijn laatste schilderij schuin hebben gezet, terwijl hij al jaren alles horizontaal en verticaal gebruikte?		
Reflecteren: Heb je in jouw omgeving weleens iets gezien wat lijkt op Mondriaans werk? Kleuren, vormen, boekjes, kleding, gebouwen? Bij wat voor soort omgeving vind je dit soort muziek passen?		

Onderzoeken:	Klank in verf	15 minuten
Opdracht: Laat (een paar van) de geluiden horen. De leerlingen maken op A3-papier bij elk geluid een schilderbeweging, waarbij kleur, beweging en vorm past bij het geluid wat ze gehoord hebben en wat ze daarbij voelen. Ze proberen verschillende vormen en/of kleuren. Geluiden: aan zee , bos en beek , koeien , paarden stapvoets , mannen komen de trap op . Laat de leerlingen vervolgens vorm, kleur en beweging aan de klanken geven: oe, oo, aa, ee, ie, uu. Tot slot geven ze vorm en kleur aan een <i>geluidje</i> , bijv. tikken, klakken, sissen, ppp, vingerknippen, fluiten. Bijvoorbeeld: oo is rood en rond, ii is dun en geel, sissen is een lijnvorm etc.		
Reflecteren: Zijn de vormen en kleuren voor een geluid/klank bij iedereen hetzelfde? Kun je aan je eigen klankschilderproeven zien wat voor soort geluid erbij hoort? En bij andere leerlingen? Kun je aan je proeven zien wat voor stemming de verschillende geluiden bij je oproepen?		

Uitvoeren:	Muziekschilderij	30 minuten
Opdracht: De leerlingen maken een klankschilderij van een (stuk van een) instrumentaal muziekstuk, bijv. Gershwin – Rhapsody in blue . Laat het twee of drie keer horen. Ga pas de tweede of derde keer schilderen. Luister naar de muziek tot een klank je opvalt en kies dan wat je ermee gaat doen. Kies de kleuren en schilder de vormen en bewegingen die passen bij jouw gevoel van de muziek. Schilder tijdens het luisteren door. Als je eerder klaar bent neem je nog een vel papier. Als de muziek afgelopen is, kijk je je wat je schilderij nog nodig heeft om de stemming van de muziek te laten zien. Maak dat er nog bij.		
Reflecteren: Wat is hier anders dan bij Boogiewoogie? Wat voor kleuren heeft deze muziek? Wat voor vormen heeft deze muziek, wat voor bewegingen heeft deze muziek? Zijn deze dingen het hele muziekstuk hetzelfde? Wat is de stemming van deze muziek? Hoe ga je dat weergeven? Wat voor gevoel krijg je bij deze muziek? Komt dat ook in jouw schilderij voor?		

Evalueren:	Klinkende kleuren	10 minuten
Opdracht: Bekijk de schilderijen. Waaraan kun je zien dat ze een beeld geven van de muziek? Hoe komt het dat de schilderijen verschillend zijn? Waaraan kun je zien dat leerlingen de muziek verschillend ervaren hebben?		
Reflecteren: Is het gelukt om wat in de muziek gebeurt te vertalen naar je schilderij? Waar ben je heel tevreden over? Wat zou je anders doen? Wat voor muziek zou je willen schilderen?		

Aanvullende suggesties:

- De leerlingen maken een klankschilderij waarbij ze hun eigen naam in beeld brengen. Er mogen wel letters in voorkomen, maar het gaat in de eerste plaats om het geluid, de klank, het ritme, het karakter van de klinkers en medeklinkers in hun naam. Soms kan de betekenis van de naam ook voor een stukje voorstelling zorgen. Ga uit van de volledige naam of een deel daarvan.
- De leerlingen maken een eigen klankschilderij in Mondriaankleuren (geel, blauw en rood, met daarna zwarte lijnen). Zij schilderen op boogiewoogie muziek. Link [schilderworkshop, muziek](#).
- De leerlingen maken een klankschilderij in meerdere kleuren verf (geen zwart) op muziek van [Moessorgski – Schilderijtentoonstelling](#). Merk hierbij op dat Moessorgski andersom werkt, hij begon bij een aantal schilderijen en heeft daarbij muziek gemaakt. Naar voorbeeld [Schilderen wat je hoort](#).
- Gebruik voor de verbinding van muziek en beeld (instrumentale) filmmuziek als uitgangspunt, bijv. uit een romantische, droevige of spannende scène uit een bekende kinderfilm zonder de beelden af te spelen. Je kunt dan daarna kijken hoe de muziek de boodschap van de scène duidelijk oproept.

Bijlagen – Kleurencirkel

